

BIJENPLAN GEMEENTE RIJKEVORSEL

VERSIE 20 MAART 2023

Inhoud

Inhoud	2
I. Inleiding: waarom een gemeentelijk bijenplan	3
1. Waarom een gemeentelijk bijenplan?	3
2. In praktijk: Naar een bijenvriendelijke omgeving	4
3. Bijenvriendelijke gemeente.....	4
II. Acties	5
1. Sensibilisering inwoners	5
Actie 1.1 - Infostand gemeentehuis/bibliotheek.....	5
Actie 1.2 - Flyers gemeentehuis	5
Actie 1.3 - Cursus gevorderden imkers	5
Actie 1.4 - Webpagina rond bijenplan	5
Actie 1.5 - Maandelijkse bijenrubriek 2310.....	6
Actie 1.6 - Grabbelpas bezoekt bijencentrum en maakt bijenhotels	6
Actie 1.7 - Promotie bezoek bijencentrum	6
Actie 1.8 - Sensibilisering inwoners - bijenvriendelijk tuinadvies op maat gekoppeld aan Behaag onze Kempen	6
Actie 1.9 - Verdeling van akkerbloemenmengsel ter attentie van ‘Week van de bij’ ..	7
Actie 1.10 - Gemeentelijke imkerpremie	7
Actie 1.11 - Gemeentelijke premie groendak	7
2. Bijenvriendelijk openbaar domein	7
Actie 2.1 - Bloemenweides op openbaar domein	7
Actie 2.2 - Aanplanting bijenvriendelijke bomen en struiken op openbaar domein ...	8
Actie 2.3 - Gemeentelijk bermbeheerplan	8
Actie 2.4 - Maai Mei Niet	8
Actie 2.5 - Plaatsing bijenhotels	9
Actie 2.6 Duurzaam pesticidegebruik.....	9

I. Inleiding: waarom een gemeentelijk bijenplan

De gemeente Rijkevorsel kent een jarenlange traditie in het ondersteunen van biodiversiteit in het algemeen en de bijen in het bijzonder. Al in het jaar 1947 startte de bijengilde Sint-Ambrosius met hun werking. In 2013 bouwde de gilde met LEADER-subsidies en ondersteuning van o.a. de gemeente Rijkevorsel het bijencentrum De Raam aan de Keirschothoeweg. Ondanks de succesvolle werking van het bijencentrum De Raam en de blijvende aandacht van het gemeentebestuur, moeten we vaststellen dat de biodiversiteit en de bijenpopulatie in het bijzonder verder achteruit blijven gaan. Het gemeentebestuur besliste eind 2017 om hier nog sterker op in te zetten met de realisatie van een gemeentelijk bijenplan. Dit plan kwam in 2018 tot stand in samenwerking met Bijencentrum De Raam en Natuurpunt Markvallei. In 2023 werd dit bijenplan geüpdatet naar de huidige situatie en mogelijkheden.

BIJENCENTRUM

Natuurpunt
Markvallei

1. Waarom een gemeentelijk bijenplan?

De meest aanwijsbare oorzaken van de massale bijensterfte tijdens de afgelopen jaren zijn een gebrek aan kwalitatief bijenvoedsel door de teloorgang van de biodiversiteit (verarming van de flora), het gebruik van pesticiden en de algemene vervuiling van het leefmilieu, en een aantal parasieten waarvan de Varroa-mijt de belangrijkste is. De toestand is zonder meer zorgwekkend: Uit een rondvraag bij imkers in Antwerpen en de Kempen bleek dat in 2022 ongeveer één op drie bijenkolonies de winter niet overleefde. Uitgedrukt in economische termen is de marktwaarde van de gedomesticeerde honingbij alleen al op wereldschaal vergelijkbaar met die van melkvee en geraamd op 179 miljard USD (472 miljoen USD in België alleen)¹. Die marktwaarde is een rechtstreeks gevolg van de bestuivingsfunctie van de bij: ongeveer 75 % van de voedingsgewassen is rechtstreeks afhankelijk van bestuiving door insecten. Dat het hierdoor in eenieders belang is om actie te ondernemen kan niet langer worden genegeerd - zie ook onderstaande afbeelding.

Aanbod supermarkt zoals we het kennen

Aanbod in de supermarkt zonder bijen

Naast het becijferbare economische belang staat het grote biologische belang van bijen. Samen met andere bestuivers vervullen zij een sleutelfunctie in het behoud van biodiversiteit. De stabiliteit en de veerkracht van ecosystemen zijn enerzijds afhankelijk van

¹ Bron: Maandblad van de Vlaamse Imkersbond - 1/2003

een voldoende grote biodiversiteit, terwijl 80 à 90 % van alle zaadplantensoorten op zijn beurt afhankelijk is van bestuiving door insecten. Bestuiving is derhalve onmisbaar voor het behoud van biodiversiteit op zich. Hoewel bijen wellicht de belangrijkste of meest efficiënte bestuivers zijn voor land- en tuinbouwgewassen, zijn ze lang niet de enige. Daarom focust het beleid niet op de zorg voor deze soort alleen.

In België komen ca. 375 soorten bijen voor. De meeste soorten zijn specialisten, wat wil zeggen dat ze enkel en alleen op een welbepaalde plantensoort foerageren. Als die plantensoort verdwijnt, verdwijnt de van haar afhankelijke bijensoort eveneens. Honingbijen daarentegen zijn generalisten en vliegen op verschillende plantensoorten. Daarom doen ze het verhoudingsgewijs minder slecht dan de meeste andere (wilde) bijensoorten en bestuivende insecten.

De toestand van de honingbij is een rechtstreekse indicator voor de toestand van ons ganse leefmilieu. Dat ook de populaties van andere bijensoorten, wespen, kevers, vlinders, zweefvliegen etc. afnemen in omvang hoeft niet te verrassen. Dit bijenplan beoogt dan ook de bestrijding van de algemene teloorgang van de biodiversiteit; maatregelen die bevorderlijk zijn voor (wilde) bijen, zullen tevens gunstige gevolgen hebben voor andere bestuivende insecten.

2. In praktijk: Naar een bijenvriendelijke omgeving

De gemeente beschikt over een weliswaar sterk versnipperde maar grote oppervlakte aan openbaar groen. Het bestuur zal dan ook zijn voorbeeldfunctie vervullen door er voor te zorgen dat het openbaar groen bijenvriendelijk wordt ingericht. Daarnaast is een bijenvriendelijke particuliere omgeving (tuinen) in Rijkevorsel erg belangrijk voor het overleven van de bij. Zelfs ondanks het feit dat ook in particuliere tuinen nog vaak bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, kan het voedselaanbod in de vorm van bloeiende planten er meer divers zijn dan in een door monocultuur gedomineerde landbouwomgeving. Een omschakeling naar een meer bijenvriendelijke landbouw is een sleutelement voor een grootschalig herstel van de biodiversiteit, doch valt grotendeels buiten het bereik van het bestuur. Het bijenplan steunt dan ook voornamelijk op sensibilisatie voor het belang van een bijen- en insectenvriendelijke inrichting van tuinen en openbaar groen.

In het bijzonder hebben wegbermen in het sterk versnipperde landschap, gezien hun grote totaaloppervlakte, een belangrijke functie als standplaats voor drachtplanten en als corridor voor fauna.

Tot slot is het van belang de plaatselijke imkers te ondersteunen en om geïnteresseerden aan te moedigen om te beginnen met het houden van bijen. Omdat de imkers de laatste jaren sterk aan het vergrijzen zijn, zijn jongeren een belangrijke doelgroep. Bijen houden is niet evident, mede omdat vooroordelen, onwetendheid en de daaraan verbonden bijenangst van burens dit kunnen bemoeilijken. Daarom voorziet het bijenplan ook in sensibilisatieacties die de bijenteelt aanvaardbaar moeten maken voor de omgeving.

3. Bijenvriendelijke gemeente

Met de opmaak en uitvoering van dit gemeentelijk bijenplan wil de gemeente Rijkevorsel zich ook profileren als bijenvriendelijke gemeente. Dit bijenplan zal ook ingestuurd worden voor de wedstrijd 'Bijenvriendelijkste gemeente van Vlaanderen 2023' die georganiseerd wordt door de Vlaamse Vereniging voor Openbaar Groen (VVOG) en de Vlaamse Overheid in kader van de 'Week van de Bij'. Meer info over deze wedstrijd en de week van de bij is terug te vinden via www.weekvandebij.be.

II. Acties

Samen met de Imkersgilde Sint-Ambrosius De Raam werd in 2018 bekeken welke acties op lokale schaal ondernomen konden worden om de biodiversiteit in Rijkevorsel en de bijen in het bijzonder een duwtje in de rug te geven. In 2023 is de huidige situatie geëvalueerd en vertaald naar een nieuw actieplan. De acties spitsen zich toe op twee hoofddoelstellingen: sensibilisering van de inwoners van Rijkevorsel en het versterken van een bijenvriendelijk openbaar domein.

1. Sensibilisering inwoners

Actie 1.1 - Infostand gemeentehuis/bibliotheek

- Omschrijving:
Plaatsen van een infostand in het gemeentehuis of de bibliotheek rond de problemen van de bij en mogelijke oplossingen ervoor.
- Budget:
/ (deze stand kan gratis ontleend worden bij de Vlaamse Overheid, mits op te halen bij het lokaal bestuur van Kalmthout)
- Timing:
1 mei tot 31 mei 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar, onthaal

Actie 1.2 - Flyers gemeentehuis

- Omschrijving:
Geïnteresseerde bewoners kunnen flyers rond de acties ‘Week van de bij’ en ‘Maai Mei Niet’ komen afhalen in het gemeentehuis voor plaatsing op privaat domein. Deze flyers worden ook door het lokaal bestuur uitgesteld op het openbaar domein waar er inspanningen ten voordelen van de bij worden uitgeoefend.
- Budget:
€200 voor aankoop multiplex en piketpalen (flyers kunnen gratis verkregen worden bij de Vlaamse Overheid)
- Timing:
1 mei tot 4 juni 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar, onthaal

Actie 1.3 - Cursus gevorderden imkers

- Omschrijving:
Promoten van de nieuwe cursus voor gevorderden imkers van de Imkersgilde Sint-Ambrosius De Raam.
- Budget:
/
- Timing:
De start van de cursus is voorzien in oktober 2023.
- Actoren:
Bijencentrum De Raam, duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar

Actie 1.4 - Webpagina rond bijenplan

- Omschrijving:
Op de gemeentelijke website is een pagina voorzien met relevante en begrijpbare informatie rond het bijenplan (www.rijkevorsel.be/bijenplan). Ook de werking van het bijencentrum kan hier een plaats krijgen.

- Budget:
/
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar, bijencentrum De Raam

Actie 1.5 - Maandelijks bijenrubriek 2310

- Omschrijving:
Maandelijks wordt in de 2310 een item gewijd aan het bijenplan. Dit kan gaan om aankondiging van acties, maar ook om tips om bijen in de tuin aan te trekken (bv. snoeien na de bloeiperiode, laten verwilderen van stukjes tuin, plaatsing van bijenhôtels,...) of inhoudelijke info over het belang van bijen en insecten in het algemeen.
- Budget:
/
- Timing:
april tot december 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar, Bijencentrum De Raam

Actie 1.6 - Grabbelpas bezoekt bijencentrum en maakt bijenhôtels

- Omschrijving:
Tijdens de paasvakantie gaat de Grabbelpas op bezoek in het bijencentrum De Raam. Naast een bezoek aan het bijencentrum gaan de kinderen ook zelf aan de slag en bouwen een eigen bijenhôtel.
- Budget:
Het budget voor de aanmaak en plaatsing van vijf bijenhôtels wordt geschat op €1000.
- Timing:
5 april 2023
- Actoren:
Bijencentrum De Raam, Grabbelpas (jeugdendienst), duurzaamheidsambtenaar

Actie 1.7 - Promotie bezoek bijencentrum

- Omschrijving:
Extra promotie voor een bezoek (individueel of in groep) aan het bijencentrum De Raam.
- Budget:
/
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Bijencentrum De Raam, duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar

Actie 1.8 - Sensibilisering inwoners - bijenvriendelijk tuinadvies op maat gekoppeld aan Behaag onze Kempen

- Omschrijving:
Sensibilisering van inwoners om bijenvriendelijke planten in hun tuin te zetten. Deze actie wordt gekoppeld aan de jaarlijkse haagplantverkoop via de actie 'Behaag onze Kempen'. Inwoners kunnen bij het bijencentrum De Raam terecht om advies op maat te krijgen voor een bijenvriendelijke inrichting van hun tuin. Vervolgens kunnen ze dit plantgoed bestellen via de actie 'Behaag onze Kempen'.
- Budget:
/

- Timing:
september tot oktober 2023
- Actoren:
Bijencentrum De Raam, duurzaamheidsambtenaar

Actie 1.9 - Verdeling van akkerbloemenmengsel ter attentie van 'Week van de bij'

- Omschrijving:
Ter attentie van de actie 'Week van de bij' zal er een verdeling van een zakje akkerbloemenmengsel plaatsvinden. Dit bloemrijk mengsel geeft snel een kleurrijk resultaat en is aantrekkelijk voor tal van bijen, vlinders en vogels. Inwoners die tijdens de week van de bij langsgaan in het gemeentehuis, de bibliotheek of het recyclagepark kunnen zolang de voorraad strekt hun zakje met het akkerbloemenmengsel in ontvangst nemen.
- Budget:
€834 (300 zakjes met logo Rijkvorsel aan €2.78/ST)
- Timing:
28 mei tot 4 juni 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, communicatieambtenaar, onthaal

Actie 1.10 - Gemeentelijke imkerpremie

- Omschrijving:
Jaarlijks kunnen imkers die actief zijn op het grondgebied van Rijkvorsel een premie van €70 aanvragen bij het gemeentebestuur. Op deze manier wil de gemeente imkers actief ondersteunen.
- Budget:
/ (er is reeds een jaarlijks budget voorzien voor deze premie)
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar

Actie 1.11 - Gemeentelijke premie groendak

- Omschrijving:
De eigenaar of huurder van een woning of gebouw op het grondgebied van Rijkvorsel kan een premie aanvragen bij het gemeentebestuur voor de plaatsing van een groendak. De premie bedraagt €25 per m² met een max. van 50% van de netto factuurkosten en met een max. €1000. Op deze manier wil de gemeente inwoners die de biodiversiteit een duwtje in de rug geven actief ondersteunen.
- Budget:
/ (er is reeds een jaarlijks budget voorzien voor deze premie)
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar

2. Bijenvriendelijk openbaar domein

Actie 2.1 - Bloemenweides op openbaar domein

- Omschrijving:
Op ongebruikte stukken openbaar domein worden bloemenweides aangelegd. In 2023 zal er voor 2690m² aan bloemenweide worden ingezaaid op volgende locaties: kerkhof, OCMW, Essenweg, Kleine-Markweg, Sint-Jozef ter hoogte van bocht aan

Essenweg, Sint-Jozef tussen Scherpengeertstraat en Eikendreef, Stevennekens ter hoogte van Donk en Stevennekens ter hoogte van Oude Goorstraat.

- Budget:
/ (binnen dagelijkse werking technische dienst)
- Timing:
Voorjaar 2023
- Actoren:
Technische Dienst

Actie 2.2 - Aanplanting bijenvriendelijke bomen en struiken op openbaar domein

- Omschrijving:
De gemeente kiest op het openbaar domein volop voor vergroening. Bij aanplanting van bomen en struiken op openbaar domein wordt bovendien zo veel als mogelijk voor bijenvriendelijke en inheemse soorten gekozen. Zo werd bijvoorbeeld aan de Dellenweg een vlindertuin aangelegd. De voorbije 5 jaar plantte de gemeente 229 bomen aan, waarvan 188 bijenvriendelijke bomen. Ook bij de aangeplante heesters en vaste planten wordt de nodige aandacht besteed aan het bijenvriendelijk karakter van de gekozen soorten. Meer dan 40 % van de aangeplante soorten was de voorbije jaren bijenvriendelijk.
- Budget:
/ (binnen dagelijkse werking technische dienst)
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Technische Dienst

Actie 2.3 - Gemeentelijk bermbeheerplan

- Omschrijving:
Via het gemeentelijk bermbeheerplan (opgemaakt en goedgekeurd in 2015) wordt bij het beheer van de bermen rekening gehouden met de biodiversiteit. Bij het maaischema wordt zo veel als mogelijk rekening gehouden met het in stand houden van biodiverse bermen die veel voedsel bieden aan insecten. Waar mogelijk wordt maar één keer per jaar gemaaid. Op sommige bermen werd in het verleden al een bloemenmengsel ingezaaid. Vanaf mei 2023 zal er gestart worden aan de opmaak van het nieuw bermbeheerplan.
- Budget:
/ (binnen dagelijkse werking technische dienst)
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Technische Dienst

Actie 2.4 - Maai Mei Niet

- Omschrijving:
Maai Mei Niet is een jaarlijkse project van Knack waarbij inwoners worden gesensibiliseerd om (een deel van) hun gazon niet te maaien in de maand mei. Op deze manier wil het project helpen de klimaat- en milieucrisis aan te pakken. Ook lokale besturen kunnen deelnemen door in deze periode het gras in vooraf aangeduide locaties niet te maaien. Nadien kunnen alle deelnemers hun nectar-score berekenen om inzicht te krijgen in het effect van deze actie. Rekening houdend met het bermbeheerplan en de aanplant van 2690m² aan bloemenweides zal er voor dit project een extra 1370m² aan gazon niet gemaaid worden in de maand mei.
- Budget:
/ (gratis project vervat binnen dagelijkse werking technische dienst)

- Timing:
mei tot juni 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, technische dienst

Actie 2.5 - Plaatsing bijenhôtels

- Omschrijving:
De afgelopen jaren zijn er op het openbaar domein van Rijkevorsel verscheidene bijenhôtels geplaatst. Deze bijenhôtels staan uitgesteld aan de SAS-site, het parkje langs Doelenpad, de kapel in Achtel, de Stenen Bergmolen, het gemeentebos Poelberg, de gemeentelijke lagere school en het gemeentehuis. Dit aantal zal ook dit jaar toenemen met het plaatsen van bijenhôtels gemaakt door de kinderen van de Grabbelpas. Deze worden verspreid over de nieuw aangelegde bloemenweides.
- Budget:
/ (binnen dagelijkse werking technische dienst)
- Timing:
28 mei tot 4 juni 2023
- Actoren:
Duurzaamheidsambtenaar, bijencentrum De Raam, Grabbelpas (jeugddienst), technische dienst

Actie 2.6 Duurzaam pesticidegebruik

- Omschrijving:
Het lokaal bestuur houdt met de aanleg van nieuwe groenzones rekening met het verbod op pesticide volgens de wetgeving 'Duurzaam pesticidegebruik'. Sinds 2015 wordt het openbaar domein zo ingericht om zo min mogelijk actief beheer te realiseren, dat bovendien ook pesticidevrij is. Ook de inwoners van Rijkevorsel worden gesensibiliseerd om zo weinig mogelijk gebruik te maken van pesticiden voor de tuin.
- Budget:
/ (binnen dagelijkse werking technische dienst)
- Timing:
Doorlopend
- Actoren:
Technische Dienst, duurzaamheidsambtenaar